

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Status over dagens europæiske samfund

(2007/C 93/11)

Kommissionen besluttede den 5. oktober 2006 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om *Status over dagens europæiske samfund*

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkedsmæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede **Jan Olsson** til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 19. december 2006.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 432. plenarforsamling den 17.-18. januar 2007, mødet den 18. januar, følgende udtalelse med 153 stemmer for, 3 imod og 6 hverken for eller imod:

1. Indledning

1.1 Det Europæiske Råd understregede i juni 2006 betydningen af at bringe den sociale dimension tættere på borgerne og hilste Kommissionens intentioner om at gøre status over den sociale virkelighed i EU velkommen. Rådet opfordrede Kommissionen til at fremlægge en foreløbig rapport inden forårstopmødet i 2007 ⁽¹⁾.

1.2 På denne baggrund anmodede Kommissionen EØSU om en sonderende udtalelse med forslag til, hvordan man gør status over situationen i det europæiske samfund og lancerer en dagsorden for adgang og solidaritet — en social dimension parallelt med og i nær tilknytning til evalueringen af enhedsmarkedets tilstand ⁽²⁾. Denne udtalelse handler om det førstnævnte aspekt. En senere EØSU-udtalelse vil belyse fremskridt på enhedsmarkedet.

1.3 Kommissionen finder, at »EU's solidaritetspolitik og -programmer må tage sigte på en højere livskvalitet, social samhørighed og give EU's befolkning større muligheder. Dette bør ske i samarbejde med nationale, regionale og andre myndigheder samt arbejdsmarkedets parter med vægt på social dialog og inddragelse af civilsamfundsorganisationerne« ⁽³⁾. I statusopgørelsen skal man se på de vigtigste faktorer bag sociale forandringer. Den vil danne grundlag for EU's politik det næste årti med en ny konsensus om de sociale udfordringer, EU står overfor, for øje ⁽⁴⁾.

1.4 Initiativet er et udtryk for fornyet interesse for sociale spørgsmål på højeste plan, efter at borgerne stemte nej ved folkeafstemningerne i Frankrig og Holland. Det britiske formandskab inviterede medlemsstaterne til et særligt topmøde på Hampton Court om den europæiske socialmodel i oktober 2005. Den tyske kansler og den østrigske kansler har foreslået, at der indføres et »socialt kapitel« i en ny udgave af udkastet til forfatningstraktat.

⁽¹⁾ Konklusionerne fra Det Europæiske Råd i juni 2006 punkt 21.

⁽²⁾ Brev fra næstformand for Kommissionen, Margot Wallström, af 5. oktober 2006.

⁽³⁾ Ibidem og KOM(2006) 211 endelig. En dagsorden for EU's borgere — et resultatorienteret EU, side 4-5.

⁽⁴⁾ Se Kommissionens arbejdsprogram, KOM(2006) 629 endelig.

1.5 EØSU bifalder Kommissionens intentioner. Det gør opmærksom på, at status over det europæiske samfund er et bredere emne end en undersøgelse af sociale spørgsmål i traditionel forstand. En sådan statusopgørelse kan blive et vigtigt redskab til at bringe EU tættere på borgerne og opfylde deres forventninger til EU-politikkerne. Initiativet kan også ses som en metode til at skabe balance mellem EU's sociale dimension og EU's økonomiske dimension.

1.6 EØSU understreger, at mål og tidsplan for statusopgørelsen skal være præcise. For at en sådan kan være umagen værd og ikke bare blive en akademisk øvelse, skal den tilføre noget ekstra og være i tråd med EU's øvrige politikker, aktioner og debatter vedrørende sociale forhold. Statusopgørelsen skal have klar relation til Lissabon-strategien og den sociale dagsorden, og den skal omfatte en vurdering af instrumenterne i EU's socialpolitik og deres gennemførelse. Det er også vigtigt, at der afsættes tid nok til reelt at inddrage det organiserede civilsamfund på alle niveauer i forbindelse med statusopgørelsen.

1.7 Denne udtalelse er udvalgets første bidrag, som vil blive fulgt op af andre aktiviteter, mens processen pågår.

2. Generelle bemærkninger

2.1 Dagens europæiske samfund er allerede nøje kortlagt af forskere, institutioner og organisationer ⁽⁵⁾. Desuden har beskrivelser af det europæiske samfund i adskillige EØSU-udtalelser dannet grundlag for konklusioner og anbefalinger.

De positive aspekter af den økonomiske og sociale udvikling i Europa, som udgør nøglefaktorerne bag de nugældende sociale forhold, bør trækkes frem: en livskvalitet, som nyder anerkendelse verden over, højere levealder, nye økonomiske muligheder, social mobilitet, bedre arbejdsbetingelser og højere niveauer for

⁽⁵⁾ EU-Kommissionens tænketank »Bureau of European Policy Advisers« offentliggør inden længe et baggrundsdokument om emnet.

uddannelse og social velfærd. De tredive gyldne år efter Anden Verdenskrig med fuld beskæftigelse og omfattende social beskyttelse begunstigede indførelsen af en relativt homogen velfærdsstat i de europæiske lande som fundament for økonomisk vækst.

2.2 EØSU er fuldt overbevist om, at disse positive aspekter har rod i en stærk blanding af økonomisk politik, beskæftigelse og socialpolitik, som gensidigt forstærker hinanden. EØSU understreger, at socialpolitik skal ses som en produktiv faktor.

2.3 Men i de seneste årtier er der sket store sociale omvæltninger i det europæiske samfund: beskæftigelsen og arbejdsmarkedet har været genstand for store ændringer, som fører til forandringer i lønmodtagernes sociale forhold i et rivende tempo. Europa står over for demografiske ændringer uden fortilfælde i historien. Det skyldes ikke blot den meget omtalte stigning i antallet af ældre, men også faldet i antallet af fødsler. Der er dog fortsat tid til at modvirke de store demografiske problemer, som opstår om nogle årtier. En almen og velfungerende børnepasning og en øget erhvervsfrekvens for kvinder kan også øge antallet af fødsler. At dette med en korrekt udformet politik kan blive resultatet, har man allerede set i visse medlemsstater, hvorimod kvinder i lande med ikke-udbyggede børnepasningsordninger tvinges til at afstå fra familie og børn for at kunne have en erhvervskarriere. Immigration bliver et stadig vigtigere element, når faldet i befolkningstallet skal modvirkes. Integration af indvandrere og etniske mindretal er en vigtig udfordring.

2.4 De socioøkonomiske forandringer i forbindelse med overgangen til et globalt, post-industrielt samfund med en stadig ældre befolkning har skabt nye muligheder, men rummer samtidig også nye sociale risici. Større dele af befolkningen vil blive ramt. Velfærdsstatens evne til at garantere alle borgere et godt liv gennem et passende fast arbejde eller socialpolitikker undermineres. Fattigdom findes stadig. Den er især knyttet til risikoen for social udstødelse og vedvarende utryghed, som rammer indvandrere, kvinder, unge og ufaglærte. Fattigdommen er voksende i områder med stor arbejdsløshed. En hurtig overgang til vidensøkonomi gør tidligere tiders faglige færdigheder forældede og karriereforløb usikre. Flexibilitet må kombineres med nye former for social beskyttelse og politikker for aktiv beskæftigelse og livslang læring for at modvirke risikoen for utryghed.

2.5 Nye familiestrukturer, den moderne livsstil, kulturelle mønstre, demografiske ændringer, sammenstuvningen af mennesker i storbyer, voksende mobilitet, bedre adgang til information, forbrugsmønstre og individuel adfærd er også faktorer, som ændrer samfundet, og inden længe ventes miljømæssige og klimatiske ændringer at få stor effekt på samfund og borgere. Der må også tages hensyn til offentlighedens synspunkter og holdninger.

2.6 De generelle økonomiske og sociale fremskridt i Europa slører ofte, at den sociale virkelighed og skævheder i samfundet kan antage mange forskellige former på alle niveauer. I sidste instans er det dog den sociale virkelighed i dagligdagen og de enkelte menneskers livskvalitet, der tæller. En statusopgørelse over de sociale forhold må derfor tage afsæt i samfundet.

2.7 De seneste to udvidelser har øget mangfoldigheden betydeligt. Ved hver af de tidligere udvidelser har EU måttet tackle sociale spørgsmål for at bane vejen for en mere gnidningsløs tiltrædelsesproces. Mange af EU's socialpolitikker med høj prioritet kan ses i denne sammenhæng, f.eks. social sikring af vandrende arbejdstagere, social samhørighed, social dialog, beskæftigelsespolitik og ligestilling.

Udvidelsen fortsat er forbundet med store udfordringer for sammenholdet i EU samt for gennemførelsen af Lissabonmålene, navnlig inden for social- og beskæftigelsespolitikken. Wim Kok-rapporten om midtvejsrevisionen af Lissabon-strategien advarer om, at udvidelsen fører til spændinger i EU, og »medmindre der bliver udsigt til en konvergerende udvikling, vil disse spændinger tage til.« Den integrationspolitiske vægt må i de kommende år i højere grad lægges på en social uddybning af EU. Dette kræver, at EU er i besiddelse af bl.a. makroøkonomiske rammebetingelser, som tager sigte på at fremme vækst og beskæftigelse.

EØSU konstaterer, at der stadig er store økonomiske og sociale skævheder mellem medlemsstaterne. Udvalget mener ikke, at udvidelser skal ses som en risiko for, at de sociale aspekter taber terræn, men snarere — hvis de understøttes af en mere målrettet EU-politik — som en mulighed for at forbedre levestandarden og arbejdsbetingelserne — ikke kun i de nye medlemsstater, men i hele Europa.

2.8 At gøre status er et vigtigt skridt i retning af at konkretisere en fremtidig europæisk socialmodel, som stemmer overens med de forslag, som fremsættes i en nyligt vedtaget EØSU-udtalelse⁽⁶⁾: en dynamisk model, der tager fat på nye udfordringer og sigter mod et velfærdsområde for alle borgere, der er demokratisk, miljøbevidst, konkurrencedygtigt og frit for social udstødelse.

3. Særlige bemærkninger

3.1 Som beskrevet ovenfor har EØSU redegjort for forhold i det europæiske samfund på næsten alle områder ikke bare som svar på Kommissionens høringsanmodninger, men også i form af initiativudtalelser og sonderende udtalelser.

3.2 De seneste udtalelser dækker emner som borgerskab, beskæftigelse, arbejdsvilkår, livslang læring, social og territorial samhørighed, socialsikring, social udstødelse, handicappede,

⁽⁶⁾ Se EØSU's udtalelse af 6.7.2006 om »Social samhørighed: en europæisk social model med et reelt indhold«, ordfører: Ehnmark (EUT C 309 af den 16.12.2006).

ligestillingsspørgsmål, unge, børns rettigheder, aldring, immigration/emigration, miljø og bæredygtig udvikling, fødevarerikkerhed og forbrugerbeskyttelse, kommunikation og transport, turisme, forsyningspligtigheder, folkesundhed, fedme, de sociale konsekvenser af klimaændringer og den udvidede Lissabon-strategi.

Flere af udvalgets sonderende udtalelser og initiativudtalelser fra den senere tid er meget relevante for statusopgørelsen ⁽⁷⁾. Andre udtalelser er under udarbejdelse, som ligeledes vil kunne fungere som input i denne proces.

3.3 For at EU kan vurdere generelle og specifikke sociale forhold og måle effektiviteten af sin politik, må den råde over indikatorer, som giver et tilstrækkeligt detaljeret og klart billede. Med henblik på kortlægning af »velfærdspåvirkning«, har EØSU foreslået benchmarks og mere pålidelige og kvalitative indikatorer, som bør indgå i statusopgørelsen ⁽⁸⁾. EØSU gentager sin anmodning om, at de berørte parter indbydes til at deltage i formuleringen og evalueringen af indikatorer ⁽⁹⁾.

3.4 EØSU gør opmærksom på dels manglen på statistik vedrørende arbejdsmarkedet og migration dels behovet for mere omfattende oplysninger vedrørende ligestilling og fattigdom. EØSU foreslår derfor, at Eurostat pålægges denne opgave og får tildelt de nødvendige ressourcer til at udarbejde statistikker, som præcist afspejler de sociale tendenser i samfundet, samt at Dublin-instituttet bliver bedt om at levere en kvalitativ analyse.

⁽⁷⁾ Se følgende EØSU-udtalelser:

- Den 29. september 2005 om »Kvinder og fattigdom i EU« (ordfører: Brenda King) (EUT C 24 af 31.1.2006)
- Den 16. december 2004 om »Tilrettelæggelse af arbejdstiden« (ordfører: Jean-Michel Bloch-Lainé) (EUT C 157 af 28.6.2005)
- Den 13. september 2006 om »Indvandring i EU og integrationspolitik — samarbejde mellem de regionale og lokale myndigheder og civilsamfundets organisationer« (ordfører: Luis Miguel Pariza Castaños), (EUT C 318 af den 23.12.2006)
- Den 13. september 2006 om »Civilsamfundets deltagelse i bekæmpelsen af organiseret kriminalitet og terrorisme« (ordfører: José Isaias Rodriguez García-Caro, Luis Miguel Pariza Castaños, Miguel Angel Cabra de Luna), (EUT C 318 af den 23.12.2006)
- Den 14. september 2006 om »Unionens borgerskab og hvorledes det kan gøres mere synligt og effektivt« (ordfører: Bruno Veveř), (EUT C 318 af den 23.12.2006)
- Den 9. februar 2005 om »Beskæftigelsespolitikken: EØSU's rolle efter udvidelsen og i lyset af Lissabon-processen« (ordfører: Wolfgang Greif) (EUT C 221 af 8.9.2005)
- Den 7. juni 2004 om »Industrielle ændringer og økonomisk, social og territorial samhørighed« (ordfører: José Custódio Leirião, medordfører: Nicanor Cueé).
- Den 14. juli 2005 om »Omfanget og virkningerne af virksomhedsudflytninger« (ordfører: José Isaias Rodriguez García-Caro og Jürgen Nusser), (EUT C 294 af den 25.11.2005)
- Den 17. maj 2006 om »Flexicurity — det danske tilfælde« (ordfører: Anita Vium), (EUT C 195 af den 18.8.2006).
- Den 31. marts 2004 om »Kulturens sociale dimension« (ordfører: Daniel Le Scornet) (EUT C 112 af 30.4.2004)
- Den 16. marts 2006 om »Vold mod kvinder i hjemmet« (ordfører: Renate Heinisch) (EUT C 110 af 9.5.2006)
- Den 14. september 2006 om »Klimaændringer — Civilsamfundets rolle« (ordfører: Ernst Erik Ehnmark), (EUT C 318 af den 23.12.2006).

⁽⁸⁾ Jvf. EØSU's udtalelse af 13. juli 2005 om »Kommissionens meddelelse om Den Social- og Arbejdsmarkedspolitiske Dagsorden«, ordfører: Ursula Engelen-Kefer (EUT C 294 af 25.11.2005).

⁽⁹⁾ Jvf. EØSU's udtalelse »Sociale indikatorer« (initiativudtalelse), ordfører Giacomina Cassina, EFT C 221 af 19.9.2002.

4. Skitse til en ny konsensus om de sociale udfordringer, Europa står over for

Det organiserede civilsamfund må inddrages.

4.1 EØSU understreger, at en statusopgørelse over sociale forhold med henblik på at skabe ny konsensus skal have form af en bundstyret proces, der inddrager det organiserede civilsamfund på alle niveauer. Der skal afsættes den nødvendige tid til processen for reelt at nå ud til borgerne og deres organisationer. Ellers risikerer man, at der kun bliver tale om en overfladisk høring af eksperter på højt plan.

4.2 Eftersom statusopgørelsen over sociale forhold skal foregå på et jordnært niveau, får arbejdsmarkedets parter og andre berørte aktører en vigtig funktion med at identificere og beskrive nye samfundsproblemer og -behov sammen med de lokale og regionale myndigheder. Fælles erfaringer kan bruges til at mobilisere virksomheder og borgere i forbindelse med lokale aktiviteter og vil desuden kunne indgå i en mere systematisk samfundsoplysning på nationalt og europæisk niveau.

4.3 For at fremme passende bundstyrede metoder skal Kommissionen efter EØSU's mening støtte den organisatoriske side af processen økonomisk på regionalt og nationalt niveau samt yde logistisk bistand i den indledende fase. Det er vigtigt at udvikle nye metoder og at overføre god praksis med hensyn til, hvordan man inddrager alle berørte parter.

4.4 En bundstyret tilgang til statusopgørelsen skal defineres af deltagerne selv. Debatten skal ikke underlægges nogen begrænsninger. Ikke desto mindre anbefaler EØSU ligesom Kommissionen, at bestemte horisontale emner tages op (her tænkes på emner som lige muligheder og ligebehandling, sociale rettigheder og adgang til forsyningspligtigheder samt forholdet mellem den økonomiske dimension og den sociale dimension). ⁽¹⁰⁾

4.5 De nationale regeringer må tage processen alvorligt og bruge statusopgørelsen og dens resultater som input til nationale reformprogrammer under Lissabon-strategien og andre politikker.

4.6 EØSU kan spille en aktiv rolle på nationalt og europæisk niveau via sine medlemmer og de organisationer, de repræsenterer. De nationale økonomiske og sociale råd eller andre lignende organer bør ligeledes mobiliseres i de lande, hvor de findes.

4.7 På europæisk plan kan EØSU i starten af aktionsfasen afholde et interessentforum sammen med Kommissionen om fastsættelsen af en køreplan for aktionerne og ved afslutningen af processen afholde et opfølgingsforum. Udvalget foreslår at koble kontaktgruppen ⁽¹¹⁾ på aktiviteterne på området.

⁽¹⁰⁾ Statusopgørelsen finder sted i løbet af 2007: Det Europæiske År for Lige Muligheder for Alle.

⁽¹¹⁾ Kontaktgruppen med europæiske civilsamfundsorganisationer og -net fungerer både som kontaktgruppe og som struktur for politisk dialog mellem EØSU og de pågældende organisationer og netværk.

5. Et nyt handlingsprogram på det sociale område

5.1 Statusopgørelsen giver ingen mening, hvis man ikke samtidig ser på EU-socialpolitikens metoder og instrumenter, og på hvor gode disse er til at tackle nye sociale udfordringer. Det er vigtigt at definere grænser og komplementaritet mellem EU's og medlemsstaternes kompetencer på den ene side og anvendelsen af europæiske lovtiltag og den åbne koordineringsmetode på den anden. Samtidig er det et must, at EU's eksisterende regelværk gennemføres.

5.2 De nuværende EU-instrumenters effektivitet bør undersøges, bl.a. på baggrund af eksisterende sociallovgivning og et scenario med svækkede EU-politikker på det sociale område. Det finske formandskab afholdt i november 2006 en konference om »Udvikling af en europæisk socialsikring«, hvor en af konklusionerne var, at den europæiske dimension af socialpolitikken skal videreudvikles, bl.a. gennem en bedre udnyttelse af den åbne koordinationsmetode.

5.3 Man har sat spørgsmålstegn ved den åbne koordinationsmetodes effektivitet, fordi mange regeringer ikke forpligter sig reelt. Derfor bør det i forbindelse med statusopgørelsen undersøges, hvordan man kan styrke den åbne koordinationsmetode, så den kan komme til at spille en afgørende rolle for opfyldelsen af Lissabon-strategiens målsætninger.

5.4 Diversitet og nationale prioriteringer begrænser rækkevidden af sociallovgivning på EU-plan. Men resultaterne af en statusopgørelse må vurderes i lyset af behovet for at udarbejde, ændre eller forenkle lovgivning. Relevante lovtiltag af central betydning kan blive nødvendige, når alt for store forskelle hæmmer den økonomiske performans og bliver en kilde til anspændte relationer mellem medlemsstater.

5.5 EØSU understreger den sociale dialogs særlige og betydningsfulde rolle på alle niveauer både i forbindelse med analysen af sociale forhold og i forbindelse med lanceringen af initiativer med henblik på fælles problemløsninger. På europæisk plan bør den i traktaten nævnte sociale dialog udnyttes til fulde. Udvalget støtter de europæiske arbejdsmarkedsparters treårsprogram og noterer sig med tilfredshed, at EU støtter den sociale dialog i de nye medlemsstater.

5.6 Deltagelsen af andre repræsentanter for civilsamfundsorganisationer i politikudformningen bør fremmes. Civilsamfunds-

organisationer er aktive på alle samfundsområder og på alle niveauer, hvor de viderebringer borgernes synspunkter og mobiliserer borgerne til kollektiv handling med henblik på at forbedre livsvilkårene. Deres rolle bør anerkendes i forbindelse med både statusopgørelsen og forvaltningen af socialpolitikker. Endvidere skal den sociale økonomis betydning for organisationen af produktion og tjenesteydelser på en måde, som svarer til borgernes behov og forbedrer deres livsvilkår, trækkes bedre frem.

5.7 Når konklusionerne skal drages af statusopgørelsen, foreslår EØSU, at Kommissionen afholder et »borgertopmøde« om sociale forhold med deltagelse af samtlige aktører. Kommissionen spiller en afgørende rolle i forbindelse med identifikationen af, hvilke sociale spørgsmål det er bedst at behandle på EU-plan. Det organiserede civilsamfund, de nationale parlamenter og de regionale myndigheder bør opfordres til at formulere deres egne forslag. Som opfølgning foreslår EØSU, at den europæiske socialmodel sættes på dagsordenen for endnu et særligt møde i Det Europæiske Råd (et Hampton Court 2).

5.8 Som grundlag for en ny konsensus om de sociale udfordringer i Europa bør der udarbejdes et »socialt handlingsprogram«, der tager hensyn til både økonomiske forhold og forventninger på det sociale område. Udvalget henleder opmærksomheden på, at 80'ernes strategi for indførelsen af det indre marked i 1992 var ledsaget af et sådant program, og at Kommissionen nu ønsker en social dimension parallel med og i nær tilknytning til evalueringen af det indre markeds tilstand.

5.9 Programmet skal baseres på fælles værdier, en stærk bekræftelse af forbindelsen mellem fremskridt på henholdsvis det sociale og det økonomiske område og en (evt. ny) definition af det fælles bånd, som binder borgerne og medlemsstater sammen i det europæiske samfund og skaber social kapital på højt plan. Programmet skal ledsages af en kort og præcis dagsorden, der kan få de forskellige aktører til sammen at overveje effektiv anvendelse af eksisterende EU-instrumenter, drøfte sociale behov og forventninger på såvel EU-niveau som medlemsstatsniveau under indtryk af globaliseringen og inden for den bredere ramme af den eksisterende europæiske socialmodel.

Bruxelles, den 18 januar 2007

Dimitris DIMITRIADIS
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg